

СЛУЖІННЯ НАУЦІ ТА ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я (ДО 85-РІЧЧЯ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА ХВИСЮКА)

Професору Миколі Івановичу Хвисяку, відомому вченому, організатору охорони здоров'я та вищої школи, блискучому фахівцю, ортопеду-травматологу та вертебрологу, Заслуженому діячу науки і техніки України, доктору медичних наук, професору кафедри травматології, вертебрології й анестезіології, Почесному ректору Харківської медичної академії післядипломної освіти, Почесному громадянину Харківської області 19 січня 2019 р. виповнилося 85 років від дня народження.

Микола Іванович народився в селянській родині в Білорусії (село Вороцевичи, Івановський район, Брестська область). Дитинство його пройшло в роки військового лихоліття — окупації, голоду, партизанського життя в лісах. Перенесені труднощі й людські страждання зміцнили його

впевненість у необхідності допомоги людям, тому він присвятив себе медицині. Свій шлях розпочав із навчання в Пінській фельдшерсько-акушерській школі, закінчивши яку на відмінно вступив до лікувального факультету Вітебського державного медичного інституту. Навчаючись на відмінно (Сталінський стипендіат), Микола Іванович брав активну участь у громадській діяльності інституту та міста. Неодноразово обирався секретарем комсомольської організації інституту, членом міського й обласного комітету комсомолу, делегатом з'їзду комсомолу Білорусії. Був членом збірної команди інституту з легкої атлетики. Нагороджувався грамотами ЦК ВЛКСМ Білорусії, обкому й міськкому комсомолу, Вітебської міськради.

Після закінчення інституту був призначений головним лікарем Брестського обласного кістково-туберкульозного санаторію «Домачево». Війна, голодні роки призвели до масового захворювання на туберкульоз. Протитуберкульозна служба була чи не найголовнішою ланкою охорони здоров'я, і Микола Іванович надавав професійну допомогу хворим. Багато пацієнтів, особливо з туберкульозними спондилітами, потребували оперативного лікування.

Спало на думку про необхідність удосконалення хірургічної майстерності, яку він здійснив у 1961 р. в одному з найстаріших профільних науково-дослідних інститутів — інституті ім. проф. М. І. Ситенка, на кафедрі ортопедії й травматології Українського інституту вдосконалення

лікарів (керівник член-кор. АМН СРСР проф. М. П. Новаченко).

Науковий інтерес Миколи Івановича був пов'язаний з патологією хребта. Він почав з азів — анатоми-топографічного обґрунтування оперативних доступів до хребта (кандидатська дисертація) і блискуче розкрив себе як вченого з проблеми остеохондрозу (докторська дисертація) та ускладнених ушкоджень хребта. Водночас це були піонерські напрями.

Професор М. І. Хвисяк — учений світового рівня із широким діапазоном наукових інтересів в ортопедії та травматології, вертебології, педагогіці, організації охорони здоров'я.

Особисто М. І. Хвисяком і його учнями розроблено цілу низку оперативних доступів до тіл хребців, у результаті чого була видана монографія «Оперативні доступи до тіл грудних і поперекових хребців». Уперше в СРСР М. І. Хвисяк вивчив і обґрунтував синдром нестабільності хребта, було доведено можливість управління хребців при різних видах і ступенях зсуву (спондилолітез, переломи-вивихи хребця), розроблено цілу низку способів лікування переднього спондилолітезу. Уперше почав вивчати особливості остеохондрозу в дітей і в людей похилого віку. Ним розроблено класифікацію остеохондрозу, обґрунтовано низку оригінальних методів лікування з використанням distraкції, мануальної терапії, кріодеструкції, хемонуклеолізу, оперативних втручань.

Більша частина роботи проведена з вивчення ушкоджень хребта. Уперше обґрунтовані різні види оперативних втручань на передніх і задніх відділах хребта з використанням розроблених М. І. Хвисяком оригінальних металевих конструкцій, які знайшли поширення в багатьох країнах. Запропоновані оригінальні оперативні втручання на спинному мозку при ускладнених ушкодженнях хребта, обґрунтовані патогенетичні методи лікування пухлин хребта.

Можна з повною підставою говорити, що Микола Іванович є одним із фундаторів української вертебології і творцем Харківської школи вертебологів, яка й нині займає провідне місце в науковому світі. Під безпосереднім керівництвом Миколи Івановича виконано більше 45 дисертацій. Він є автором близько 600 наукових праць, у тому числі 16 монографій, більше 70 винаходів. Микола Іванович завжди відчував нові проблемні питання медицини й швидко реагував на них.

У зв'язку зі швидким розвитком вертебології (розкриття патогенетичних проблем нестабільності хребта, остеохондрозу, редукції при

ушкодженнях, стенозах, дисплазіях із застосуванням цілої низки обладнань і способів спондилодезу та ін.) в академії була відкрита перша в СРСР кафедра вертебології для підготовки фахівців. Виникла проблема політравми, і кафедра швидко започаткувала не тільки її вивчення (опубліковано більше 100 наукових статей), але й підвищення кваліфікації лікарів — відкрито першу в СРСР кафедру швидкої невідкладної допомоги, яка почала проводити цикли тематичного вдосконалення по множинних і сполучених ушкодженнях.

Під керівництвом і за особистої участі М. І. Хвисяка в Харківській медичній академії післядипломної освіти відкрито 32 нові кафедри, зокрема перші в Радянському Союзі й Україні: підліткової медицини, поліклінічної педіатрії, медичної генетики та УЗД, неонатології, наркології, сексології тощо; створено в м. Харкові один із найбільших учбово-науково-клінічних комплексів в Україні — Салтівський медичний комплекс. Це одна із головних заслуг М. І. Хвисяка — він побудував і створив один із кращих лікувальних комплексів, який з повагою називають «Хвисяківка». До його складу входять 6 лікарень, навчально-лабораторний комплекс академії, 4 гуртожитки, патолого-анатомічний корпус, клініка для тварин. На наполегливу вимогу та за особистої участі М. І. Хвисяка за рахунок залучених коштів побудовано дитячий корпус міської офтальмологічної лікарні ім. Гіршмана; за рахунок засобів академії (Союзний бюджет) завершено будівництво корпусу обласної дитячої інфекційної лікарні та неонатального центру; для поліпшення роботи обласному онкодиспансеру передано 5-поверховий будинок гуртожитку академії; більше 100 родинам медичних працівників і вчителів Харкова виділено квартири в гуртожитках академії.

Кар'єрне зростання Миколи Івановича настільки ж стрімке, як і наукове. Він пройшов усі щаблі — асистент і доцент кафедри, заступник директора з наукової роботи, завідувач кафедри, ректор медичної академії післядипломної освіти.

Попри принциповості й адміністративному талантові його завжди відрізняє людяність, уміння працювати з людьми.

Миколі Івановичу було з кого брати приклад. Його вчителями були відомі вчені М. П. Новаченко (чл.-кор. АМН СРСР) та О. О. Корж (Академік Академії медичних наук СРСР і України). А тривала робота як відповідального секретаря всесоюзного журналу «Ортопедія, травматологія й протезування» дала змогу йому постійно спілкуватися з елітою ортопедії й травматології

не тільки СРСР, але й із закордонними вченими, переймаючи новизну та досвід.

Незважаючи на свою зайнятість лікувальною, науковою й адміністративною роботою, Микола Іванович брав активну участь у громадському житті: був депутатом міської й обласної рад; членом редколегії багатьох наукових видань; заснував і був головним редактором журналу «Проблеми сучасної медичної науки та освіти»; президентом Харківського медичного товариства; членом координаційної ради охорони здоров'я Харківської Облдержадміністрації.

Професор Хвисяк брав активну участь у роботі Всесоюзного та майже всіх республіканських з'їздів ортопедів-травматологів, обирався членом президій і правлінь товариств, членом Всесоюзної комісії з біомеханіки, радником-експертом комісії з радіаційного захисту населення при Верховній Раді України, членом бюро Ради північно-східного наукового центру. Неодноразово в складі офіційних делегацій Радянського Союзу та України відвідував США, Німеччину, Англію, В'єтнам, Югославію, Польщу, Сирію та інші країни. У 1979 р. був відряджений у В'єтнам для надання практичної й організаційної допомоги потерпілим у конфлікті між Китаєм і В'єтнамом (м. Лангшон).

За його ініціативи вперше в Україні організовані нові напрями в підготовці лікарів-фахівців, підвищення кваліфікації з багатьох розділів медицини з розробкою навчальних планів і програм (психотерапія, наркологія, сексологія, неонатологія, вертебрологія, швидка й невідкладна допомога, клінічні комп'ютерні технології, нові напрями в сімейній медицині та ін.). В академії створені

єдині в Україні факультет сімейної медицини та факультет менеджменту в охороні здоров'я, відкриті науково-дослідна лабораторія з питань сімейної медицини, кафедра сімейної медицини. У 2002 р. відкрито Медичний коледж для підготовки медичних сестер-бакалаврів, відділення підвищення кваліфікації медичних сестер.

Заслуги Миколи Івановича оцінені науковою громадськістю як у нашій країні (дійсний член Інженерної академії України, Заслужений діяч науки й техніки України), так і за кордоном (член Міжнародної Інженерної Академії, Міжнародної кадрової Академії; визнаний людиною року в галузі медичної науки Міжнародним біографічним центром (1997 р.) і Американським біографічним інститутом (1998 р.). Має урядові нагороди СРСР і України: орден Трудового Червоного прапора, орден Дружби народів, орден «Почесна відзнака Президента України», подяка Президента України, орден за трудові досягнення ІV ст., орден «За заслуги» ІІ ст., золота медаль «За заслуги в освіті», диплом і пам'ятна медаль номінанта альманаху «Золота книга української еліти».

Микола Іванович добрий сім'янин — має двох синів, які пішли шляхом свого батька, стали відомими ортопедими-травматологами, а їх нащадки теж стали науковцями.

Професор Хвисяк у всіх професійних і ділових питаннях займає активну творчу позицію в побудові незалежної України.

Свій славний ювілей Микола Іванович зустрів повним задумів і планів на майбутнє. Щиро побажаємо йому здоров'я й успіхів для їхньої реалізації!

*Ректорат Харківської медичної академії післядипломної освіти.
Редколегія журналу ХМАПО «Проблеми безперервної медичної освіти та науки».*

*Підготував канд. мед. наук, доц. кафедри
поліклінічної педіатрії ХМАПО О. О. Рожнов*